

ЦІЛЬОВІ ПАРАМЕТРИ ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Лігоненко Л. О.

Обґрунтовано цільові параметри інноваційного розвитку на основі бенчмаркінгового підходу; розроблено пропозиції щодо формування внутрішніх цільових систем інноваційності на підприємствах та переліку показників плану інноваційного розвитку підприємства.

Використано такі методи дослідження, як: критичний аналіз державних стратегічних документів України, зокрема Стратегії-2020, та системи показників, що містить у собі офіційна статистика України; порівняльний аналіз на основі даних Глобального індексу інновацій (*The Global Innovation Index, GI*) та Табло європейських інновацій (*European Innovation Scoreboard, EIS*).

Одним із головних питань у процесі розроблення планових документів (політики, стратегії чи програми) є визначення цілей та показників плану інноваційного розвитку.

Стратегія сталого розвитку "Україна-2020", хоча і визначає інноваційну орієнтацію економіки України, не містить у собі жодного показника, який характеризує інноваційні процеси чи їх наслідки на мікрорівні. З огляду на це у статті розкрито методологію міжнародних систем оцінювання інноваційності: *GI* та *EIS*. Здійснено порівняльний аналіз оцінних показників України та інших країн ЄС та світу; визначено пріоритетні напрями зусиль щодо зростання інноваційності українських підприємств.

Підприємствам запропоновано здійснювати формування внутрішніх цільових систем інноваційності, які є невід'ємною частиною їх планів інноваційного розвитку, а також декомпозицію цільових показників інноваційності. Наведено рекомендації щодо формування переліку показників плану інноваційного розвитку, а також визначено необхідні передумови їх використання.

Викладені підходи має бути покладено в основу розроблення на державному рівні Методичних рекомендацій для суб'єктів господарювання щодо планування їх інноваційного розвитку, а також запропоновано для використання на підприємствах.

Ключові слова: інноваційний розвиток, планування інноваційного розвитку на підприємстві, цільові параметри інноваційного розвитку підприємства, показники плану інноваційного розвитку підприємства.

ЦЕЛЕВЫЕ ПАРАМЕТРЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Лігоненко Л. А.

Обоснованы целевые параметры инновационного развития на основе бенчмаркингового подхода; разработаны предложения по формированию внутренних целевых систем инновационности и перечня показателей плана инновационного развития предприятия.

Использованы такие методы исследования, как: критический анализ государственных стратегических документов Украины, в частности Стратегии-2020, и системы показателей, которые содержит официальная статистика Украины; сравнительный анализ на основе данных Глобального индекса инноваций (*The Global Innovation Index, GI*) и Табло европейских инноваций (*European Innovation Scoreboard, EIS*).

Одним из главных вопросов при разработке плановых документов (политики, стратегии или программы) является определение целей и показателей плана инновационного развития.

Стратегия устойчивого развития "Украина-2020", хотя и определяет инновационную ориентацию экономики Украины, не содержит ни одного показателя, который характеризует инновационные процессы или их последствия на микроуровне. Поэтому раскрыта методология международных систем оценивания инновационности: *GII* и *EIS*. Осуществлен сравнительный анализ оценочных показателей Украины и других стран ЕС и мира; определены приоритетные направления усилий по росту инновационности украинских предприятий.

Предприятиям предложено осуществить формирование внутренних целевых систем инновационности, которые являются неотъемлемой частью их планов инновационного развития, а также декомпозицию целевых показателей инновационности. Приведены рекомендации относительно формирования перечня показателей планов инновационного развития, а также определены необходимые предпосылки их использования.

Изложенные подходы следует положить в основу разработки на государственном уровне Методических рекомендаций для субъектов хозяйствования по планированию их инновационного развития, а также предложить для использования на предприятиях.

Ключевые слова: инновационное развитие, планирование инновационного развития на предприятии, целевые параметры инновационного развития предприятия, показатели плана инновационного развития предприятия.

TARGET PARAMETERS OF ENTERPRISE INNOVATIVE DEVELOPMENT PLANNING

L. Ligonenko

The target parameters of innovative development have been substantiated based on a benchmarking approach; propositions have been developed as to the creation of corporate target systems of innovativeness and the list of indicators of an enterprise innovative development plan.

The following methods of research have been used: critical analysis of Ukraine's government strategic documents, in particular the Strategy-2020 and the system of indexes of the official statistics of Ukraine; comparative analysis based on the Global Innovation Index (GII) and the European Innovation Scoreboard (EIS).

One of the key issues in the development of routine documents (policy, strategy or program) is the definition the goals and indexes of the innovative development plan.

Regardless of the fact that the strategy of sustainable development "Ukraine-2020" determines the innovative direction of the economy, it does not contain any indicators that characterize innovative processes or their effects at the micro level. So, the methods of international systems for assessment of innovativeness *GII* and *EIS* have been described. A comparative analysis of performance indicators of Ukraine and other countries in the EU and around the world has been made; priority directions of making efforts to increase innovativeness of Ukrainian enterprises have been defined.

Enterprises have been offered to create their own corporate target systems of innovation, which are an inherent part of their plans of innovative development. Decomposition of target indicators of innovativeness have been proposed. Recommendations for listing performance indicators have been given and the necessary preconditions for using them have been defined.

The proposed approaches should be the basis for the development of state-level methodological guidelines for economic entities in order to plan their innovative development and they should be used at enterprises.

Keywords: innovative development, planning of innovative development at an enterprise, target parameters of enterprise innovative development, indicators of the enterprise innovative development plan.

У сучасних умовах господарювання інноваційний розвиток є об'єктивною необхідністю для українських підприємств. Серед підприємницького корпусу України зростає усвідомлення того факту, що в умовах переходу до економіки знань тільки цілеспрямоване формування інтелектуального капіталу обумовить здобутки в бізнесі і що іншого шляху вибороти (сформувати) конкурентні переваги, ніж впровадження інновацій, немає.

Проблематику інноваційного розвитку вже тривалий час є предметом досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема відображено у працях [1 – 6]. У статті [7] здійснено систематизацію наявних трактувань цього поняття, що дозволило визначити різноманітні підходи до трактування його сутності: макро- та мікроекономічний, системний, процесний, стратегічний тощо. Незважаючи на наявність різних трактувань, доведено, що визначальними характеристиками цього типу розвитку є: свідоме формування та цілеспрямоване використання інноваційного потенціалу підприємства, опанування стандартів і технологій, орієнтованих на широке впровадження інновацій у діяльність підприємства, здійснення інноваційної діяльності на засадах концепції "відкритих інновацій", що передбачає нову якість взаємодії влади та бізнесу, освіти, науки та підприємницького сектору; широке впровадження не тільки технологічних (процесних та продуктових), а й організаційних (управлінських) новацій.

Інноваційний розвиток підприємства безперечно має бути об'єктом управління, у тому числі планування як однієї з його найважливіших функцій. Для активізації інноваційного розвитку українських підприємств необхідна не просто їх зацікавленість у наукових розробках та співпраці з університетами, а планомірне перетворення їх в інновації, тобто планове впровадження нових знань, технологічних та управлінських ідей в усі без винятку сфери (види) своєї діяльності. Підвищення результативності впровадження в господарську діяльність підприємства наукових розробок, швидке та результативне перетворення їх у конкретні результати на всіх етапах інноваційного процесу потребує впровадження планування інноваційного розвитку підприємства.

Метою даного дослідження є обґрунтування цільових параметрів інноваційного розвитку на основі бенчмаркінгового підходу; розроблення пропозицій щодо формування внутрішніх цільових систем інноваційності на підприємствах та переліку показників плану інноваційного розвитку підприємства.

Планування інноваційного розвитку підприємства, як відомо, має містити в собі: оцінювання інноваційного потенціалу підприємства, визначення можливостей зростання результативності його формування та реалізації; обґрунтування цільових параметрів та пріоритетів інноваційного розвитку, економічне обґрунтування доцільних та перспективних напрямів та форм інноваційного розвитку; підготовку системи планових документів (інноваційної політики та стратегії, програми інноваційного розвитку), деталізацію та доведення до виконавців їх положень та завдань, ініціювання та економічне обґрунтування інноваційних проєктів, які забезпечують досягнення визначених цілей; оцінювання результативності та організацію моніторингу виконання плану інноваційного розвитку.

Одним із визначальних питань у процесі розроблення будь-якого планового документа (інноваційної політики, стратегії чи програми) є визначення цілей інноваційного розвитку, які має бути ідентифіковано, погоджено із власним інноваційним потенціалом, адаптовано до зовнішнього оточення, деталізовано до конкретних показників, які відображають прагнення підприємства, їх цільовий стан із точки зору участі в інноваційному процесі та впровадження інновацій у господарську діяльність.

Відповідно до прийнятої Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", Україна "має стати державою із сильною економікою та передовими інноваціями" [8]. Серед 25 визначальних показників, що оцінюють хід виконання реформ та програм, передбачених Стратегією, на жаль, немає жодного показника, який характеризує інноваційні процеси чи їх наслідки на мікрорівні. Визначено лише стратегічні завдання щодо створення макроекономічних умов: участь України в міжнародному дослідженні якості освіти PISA та наявність у переліку 50 кращих держав-учасниць такого дослідження, а також частка проникнення широкосмугового Інтернету (має становити 25 абонентів на 100 осіб). Тобто український бізнес насправді залишився без орієнтирів свого інноваційного розвитку, які має бути закладено в інноваційну політику, стратегію, плани та програми.

Ураховуючи глобалізаційні процеси та європейські прагнення України, визначення цільових орієнтирів інноваційного розвитку підприємств має брати до уваги наявний міжнародний досвід, зокрема показники інноваційності, які використовують у міжнародних рейтингових системах, що набули міжнародного визнання. Хоча всіх їх використовують для міжкраїнних порівнянь та рейтингування країн, урахування переліку та поточних значень оцінних показників (зокрема в таких аспектах: найкраще, середнє, поточне значення по Україні, країнах ЄС, країнах пострадянського простору, що увійшли до в ЄС, тощо) визнано корисним для визначення цільових параметрів інноваційного розвитку на мікрорівні формування цільового портрету інноваційно активного українського підприємства.

Доцільність такого підходу полягає також у тому, що підприємство є мікроекономічною системою, яка в тому числі формує параметри інноваційності для макrorівня (регіонів, країни), тобто для належного міжнародного визнання інноваційності економіки України загалом. Менеджмент українських підприємств має бути щонайменше обізнаним у системі оцінювання, яку використовують для міжкраїнних порівнянь, а оптимально – своїми цілеспрямованими діями (у процесі управління інноваційним розвитком) сприяти поліпшенню визначених показників та характеристик.

Виходячи з наведених міркувань було проаналізовано дві міжнародних рейтингових системи міжкраїнних порівнянь: Глобальний індекс інновацій (*The Global Innovation Index, GII*) [9] та Табло європейських інновацій (*European Innovation Scoreboard, EIS*) [10].

Глобальний індекс інновацій (*The Global Innovation Index*) [9] – це глобальне дослідження і рейтинг країн світу за показником рівня розвитку інновацій, що супроводжує його. Дослідження проводять із 2007 р. за методикою міжнародної бізнес-школи INSEAD (Франція). На цей момент визнано як найбільш повний комплекс показників інноваційного розвитку у різних країнах світу.

У процесі розрахунку індексу GII використано широкий погляд на інновації, що передбачає врахування значного переліку оцінних показників (більш ніж 80). Індекс GII визнано цінним інструментом тестування для полегшення державно-приватного діалогу, у процесі якого політики, лідери бізнесу та інші зацікавлені сторони можуть на систематичній основі оцінити прогрес у сфері розроблення та впровадження інновацій, забезпечення переходу на інноваційний шлях розвитку.

Методологія рейтингового оцінювання інноваційності країн є такою. Глобальний індекс інновацій спирається на два субіндекси: індексу входу інновації (тобто передумов) та індексу виходу інновації (тобто їх результатів). Під час обчислення індексу входу інновації враховують такі елементи (фактори) національної економіки, які дозволяють здійснювати інноваційну діяльність, як: 1) установи; 2) людський капітал, наука та дослідження; 3) інфраструктура;

4) привабливість ринку і 5) привабливість бізнесу. Індекс виходу інновацій охоплює 2 типи інноваційних виходів: 1) наукові результати і 2) творчі результати.

Інформаційно-аналітичною передумовою розрахунку Глобального індексу інновацій є дані статистичних спостережень, а також експертні оцінки спеціально підібраних експертів.

За результатами оцінювання Україна посідає 63-тє місце серед 123 економік світу. Вона поліпшила свою оцінку попередньо з минулим роком (2013 р. – 71-ше), але не відновила до своїх найкращих результатів (2010 р. – 61-ше). Оцінки в межах окремих складових частин є такими: установи – 103-тє, людський капітал, наука та дослідження – 45-тє, інфраструктура – 107-ме, привабливість ринку – 90-тє, привабливість бізнесу – 87-ме, наукові результати – 32-ге, творчі результати – 77-ме місце. Загалом за вихідним субіндексом Україна посіла 46-тє, за вхідним – 88-ме місце. Таким чином, для підвищення міжнародних

оцінок необхідні, перш за все, термінові зусилля для поліпшення стану справ щодо тих складових частин оцінювання, які посіли найгірші рейтингові місця.

Більшість параметрів оцінювання залежать від інституцій макrorівня: державних, наукових та освітніх установ. Результати діяльності бізнес-структур впливають на значення показників за 2-ма складовими частинами оцінювання: привабливістю бізнесу (мають на увазі готовність підприємств до впровадження інновацій) та творчими результатами.

Для усвідомлення реального рівня інноваційності української економіки, тобто не тільки рейтингового місця, а й досягнутих значень оцінних параметрів, у табл. 1 наведено фактичні значення окремих оцінних показників по Україні, Швейцарії (яка посіла перше місце в Глобальному рейтингу інновацій) та Естонії (пострадянської країни, молодого члена ЕС), а також найкраще значення відповідного оцінного показника та країну, в якій його досягнуто.

Таблиця 1

**Перелік та значення окремих оцінних показників Глобального рейтингу інновацій-2014 (GII-2014)
[The list and interpretation of some value performance indicators of The Global Innovation Index-2014 (GII-2014)]**

Номер та назва показника	Україна	Найкраще значення	Швейцарія	Естонія
1	2	3	4	5
Р.5. Привабливість бізнесу				
5.1. Інформаційні працівники				
5.1.1. Частка працівників у наукоємних сферах діяльності, % від загальної чисельності	33,82	57,18 Люксембург	49,84	41,89
5.1.2. Частка компаній, які пропонують формальне навчання для своїх працівників, % від загального обсягу	24,60	79,20 Китай	н/д	69,30
5.1.3. Валові витрати на НДР, % від ВВП	0,41	3,32 Ізраїль	2,20	1,30
5.1.4. Валові витрати на НДР, які фінансуються комерційними підприємствами, % від загальної чисельності	55,71	84,45 Ізраїль	73,50	57,40
5.2. Інноваційні зв'язки				
5.2.1. Співробітництво університетів та бізнесу (експертна оцінка)	40,70	80,70 Швейцарія	80,70	56,50
5.2.2. Стан кластерного розвитку (експертна оцінка)	2,87	5,49 Італія	5,28	3,68
5.2.3. Валові витрати на НДР, які фінансуються з-за кордону, % від загального обсягу	25,80	78,10 Мозамбік	60,00	10,00
5.2.4. Спільні підприємства та стратегічні альянси (кількість укладених угод)	0	0,40 Бахрейн	0,10	0
5.2.5. Кількість патентів, поданих більш ніж у 3 фірми	0	5,35 Японія	4,60	0,50
5.3. Поглинання знань				
5.3.1. Роялті та ліцензійні платежі, % від загального обсягу оптової торгівлі	0,80	20,44 Ірландія	5,50	0,30
5.3.2. Високотехнологічний імпорт, % від загального обсягу чистого імпорту	6,70	41,79 Гонконг	8,00	12,00
5.3.3. Імпорт інформаційно-комунікаційних послуг, % від загального обсягу зовнішньої торгівлі	0,50	4,52 Фіджі	0,20	1,70
5.3.4. Чисте надходження прямих іноземних інвестицій, % від ВВП	4,40	38,65 Гонконг	1,50	7,40
Р.6. Наукові результати				
6.1. Процес створення знань				
6.1.1. Патентні заявки, подані до національних відомств	7,51	43,66 Китай	4,10	0,70
6.1.2. Патентні заявки, подані через РСТ (Договір про патентну кооперацію)	0,36	23,70 Барбадос	11,70	12,00

1	2	3	4	5
6.1.3. Заявки на корисні моделі, подані до національного відомства	30,20	59,90 Китай	0	2,20
6.2. Вплив знань				
6.2.1. Темпи зростання ВВП на одного зайнятого	3,80	10,25 Нігерія	-0,20	2,00
6.2.2. Інтенсивність розвитку нового бізнесу, на 1 000 осіб працездатного віку (віком від 15 – 64 рр.).	0,90	22,51 Кіпр	2,50	0
6.2.3. Витрати на програмне забезпечення, % від ВВП	0,30	0,97 США	0,80	н/д
6.3. Поширення знань				
6.3.1. Надходження роялті та ліцензійних платежів, % від ВВП	0,10	5,08 США	5,00	0,10
6.3.2. Експорт високих технологій, % від ВВП	2,80	27,81 Китай	13,50	11,10
6.3.3. Експорт комп'ютерів та засобів зв'язку, % від обсягу експорту комерційних послуг	1,60	10,50 Коста Рика	0,20	2,30
6.3.4. Чистий обсяг здійснених прямих іноземних інвестицій, % від ВВП	0,70	655,23 Маврикій	5,00	4,90
Р.7. Творчі результати				
7.1. Нематеріальні активи				
7.1.1. Заявки на торговельні марки, які подані до національних агентств	91,70	257,80 Молдова	101,80	81,10
7.1.2. Заявки на торговельні марки, які подані до міжнародних агентств	0,90	8,56 Кіпр	8,10	2,70

Примітка. Складено на основі [9].

Note. Compiled based on [9].

Наведені дані наочно демонструють параметри інноваційно орієнтованого підприємства, яке цілеспрямовано формує свій інноваційний потенціал (показники р.5) та ефективно його використовує, маючи наукові та творчі здобутки (показники р.6 – р.7). Водночас можна бачити на прями першочергових зусиль – показники, за якими розрив між обраними для порівняння країнами є найбільшим. За результатами оцінювання ними має бути визнано зростання частки науково-технічних працівників та підприємств, що здійснюють діяльність у цій сфері, активний розвиток корпоративного навчання, збільшення витрат на НДР, які фінансуються безпосередньо підприємствами, пошук патентної та раціоналізаторської активності, участі у трансфері технологій, налагодження випуску та експорт високотехнологічної продукції та послуг.

Іншою проаналізованою рейтинговою системою міжкраїнних порівнянь стало Табло європейських інновацій (*European Innovation Scoreboard*) (*EIS*) [9] – інструмент Європейської комісії, розроблений у межах Лісабонської стратегії для забезпечення порівняльного оцінювання інноваційної діяльності в державах-членах ЄС. Загальний інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (*3I*) вимірює порівняльну інноваційну спроможність країн Євро-союзу, їх основних конкурентів (США, Японії) та країн, охоплених політикою сусідства із ЄС (Хорватії, Туреччини, Ісландії, Норвегії, Швейцарії, Австралії, Канади та Ізраїлю).

Загальний європейський індекс формують на основі восьми субіндексів (людських ресурсів; відкритості та привабливості дослідницької системи; фінансів та можливостей; рівня інвестиційної активності підприємств; партнерства;

інтелектуальної власності; інноваторів; економічної ефективності), згрупованих у три такі блоки: система забезпечення (ресурси); інноваційна активність підприємств; результативність науково-технічної та інноваційної діяльності (віддача).

У звіті за 2014 рік, ураховуючи суттєві коливання значень оцінних показників та субіндексів, країни ЄС розподілено на 4 групи, залежно від значення оцінних показників щодо середньоєвропейського рівня:

- інноваційні лідери – Данія, Фінляндія, Німеччина і Швеція;

- послідовні інноватори – Австрія, Бельгія, Кіпр, Естонія, Франція, Ірландія, Люксембург, Нідерланди, Словенія і Велика Британія;

- помірні інноватори – Хорватія, Чеська Республіка, Греція, Угорщина, Італія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Словаччина та Іспанія;

- скромні інноватори – Болгарія, Латвія та Румунія.

Необхідно зазначити, що практично всі (крім Латвії) пострадянські та колишні країни соціалістичного табору на сьогодні здійснюють активну інноваційну політику, забезпечуючи інтенсивне відновлення свого інноваційного потенціалу та науково-технічних досягнень. Найбільші успіхи демонструє Естонія, яка входить до групи послідовних інноваторів.

У табл. 2 наведено перелік оцінних показників *EIS* (крім 1.1 – 1.2, які характеризують макроекономічні передумови та не залежить від діяльності підприємницьких структур) та їх фактичні значення за 2014 р. в аспекті визначених груп країн, залежно від активності інноваційної політики.

Перелік та значення окремих оцінних показників. Табло європейських інновацій-2014 (EIS-2014)
 [The list and interpretation of some value performance indicators. The European Innovation Scoreboard-2014, (EIS-2014)]

Виміри	Показники-індикатори	У середньому країни ЄС	Інноваційні лідери	Послідовні інноватори	Помірні інноватори	Скромні інноватори
P.1. Можливості						
1.3. Фінанси та підтримка	загальні витрати на дослідження та розроблення (R & D), % від ВВП	0,75	1,00	0,70	0,50	0,40
	обсяги венчурного капіталу, % від ВВП	0,277	0,30	0,30	0,20	0,10
1.4. Інвестиції в інновації	обсяги фінансування підприємницьким сектором витрат на дослідження, % від ВВП	1,31	2,10	1,30	0,50	0,20
	витрати на інновації (R & D), % від обороту	0,56	0,60	0,60	0,70	0,40
1.5. Зв'язки та підприємництво	малі та середні інноваційні підприємства (МСП), % від загальної кількості	31,80	39,20	37,50	23,5	12,70
	інноваційних МСП, які співпрацюють із іншими, % від загальної кількості	11,70	15,90	16,90	7,60	3,50
	частка підприємств, які отримують державне фінансування інновацій	7,30	11,00	7,80	4,40	2,10
1.6. Інтелектуальні активи	кількість виданих патентів, на мільйон населення	1,98	2,80	1,70	0,90	0,60
	кількість виданих соціально-орієнтованих патентів, на мільйон населення	0,92	1,30	0,80	0,40	0,30
1.7. Інтелектуальні активи	кількість зареєстрованих торговельних знаків та марок, на мільйон населення	5,91	7,40	7,70	4,40	3,70
	вартість зареєстрованих корисних моделей на мільйон населення	4,75	6,30	4,60	2,70	2,00
P.2. Наслідки						
2.1. Інноваційна активність	частка МСП, залучених до продуктових чи процесних інновацій, %	38,40	47,70	39,90	29,20	15,20
	частка МСП, залучених до маркетингових або організаційних інновацій, %	40,30	46,10	40,90	33,60	21,50
	високодинамічні інноваційні компанії, % від загальної кількості	16,20	19,00	16,10	14,70	13,20
2.2. Економічні наслідки	зайнятість у наукоємних видах діяльності (виробництво і послуги), % від загальної чисельності зайнятих	13,90	16,10	15,90	11,60	8,40
	експорт середньо- та високотехнологічних продуктів, % від загального експорту продуктів;	1,27	2,20	2,00	1,80	-3,20
	наукоємний експорт послуг, в % від загального експорту послуг	45,30	48,90	42,50	25,40	34,50
	продаж нових для підприємств та ринків інноваційних продуктів, % від обороту;	14,40	13,50	11,20	13,50	8,90
	експорт ліцензій та патентів, % від ВВП	0,77	1,00	0,70	0,30	0,30

Примітка. Складено на основі [10].
 Note. Compiled based on [10].

Яке місце у Європейському інноваційному табло посідає Україна? Офіційно питання поки що не має відповіді.

Ураховуючи важливість оцінювання інноваційного розвитку України, відповідно до усталеної європейської практики, Міністерством економіки України ще у 2010 р. в межах виконання Державної цільової програми розвитку системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки було розроблено та ухвалено Методику приведення механізму аналітично-статистичного спостереження за станом інноваційного роз-

витку економіки у відповідність до стандартів Організації економічного співробітництва і розвитку та ЄС [11]. Методику було розроблено для забезпечення оцінювання рівня науково-технічного та інноваційного розвитку України, порівняно із країнами Організації економічного співробітництва і розвитку та ЄС. Результати розрахунків показників мали б використовувати для аналізу окремих компонентів інноваційного потенціалу України; використання міжнародного досвіду щодо застосування індикаторів Інноваційного табло ЄС, здійснення порівнянь стану розвитку інноваційного потенціалу України та інших країн світу, у першу

чергу – країн ЄС; розроблення заходів щодо прискорення інноваційного розвитку та формування відповідних державних науково-технічних програм та програм розвитку.

Хоча пройшло вже майже 5 років після урахування Методики, Держкомстат України так і не збирає та не публікує в систематизованому вигляді всю необхідну для розрахунків інформацію, що є суттєвою інформаційною перешкодою для розрахунку індексу *EIS* по Україні. Тобто користуватися цією методикою та самостійно обчислити значення всіх показників Європейського інноваційного табло практично неможливо.

Статистичний щорічник "Наукова та інноваційна діяльність в Україні" [12], хоч і містить у собі окремий розділ "Міжнародні зіставлення наукової та науково-технічної діяльності" (за даними Євросоюзу), відображає лише окремі показники, розміщені до Європейського інноваційного табло. Так, питома вага витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у % від ВВП становила по Україні 0,75 у 2012 р. та 0,77 у 2013 р. проти 2,08 % у середньому по країнах ЄС 2012 р. (дані за 2013 р. не оприлюднено). Частка фінансування підприємницьким сектором витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт зросла в Україні з 24,6 у 2012 р. до 29 % у 2013 р., а це майже вдвічі нижче, ніж у середньому по країнах ЄС – 54,9 % у 2011 р. (дані за 2012 – 2013 рр. не оприлюднено). Висновки з наведених даних є очевидними: розрив є критичним та потребує цілеспрямованих зусиль для свого подолання.

Незважаючи на фрагментарність офіційної статистики вважаємо, що зацікавлені інноваційно орієнтовані підприємства можуть використовувати розглянуті показники як цільові орієнтири (планові показники) свого інноваційного розвитку, що буде сприяти цілісності корпоративних, регіональних та національних інноваційних систем.

Крім узагальнювальних показників, передбачених міжнародними системами оцінювання інноваційності, підприємствам рекомендовано включати у плани свого інноваційного розвитку й інші показники, які в сукупності утворюють внутрішню цільову систему інноваційності.

Ураховуючи причинно-наслідковий зв'язок (передумови – наслідки) інноваційності, запропоновано таку декомпозицію цільових показників інноваційності:

1. Передумови інноваційного розвитку:
 - 1.1. Формування об'єктів інтелектуальної власності.
 - 1.2. Співпраця з освітньо-науковим та підприємницьким сектором.
 - 1.3. Інформаційно-кадрова готовність підприємства до впровадження інновацій.
 - 1.4. Фінансово-інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку.
2. Результати (вияви) інноваційності:
 - 2.1. Інноваційна активність підприємства.
 - 2.2. Виведення на ринок інноваційних продуктів.
 - 2.3. Упровадження нової техніки та передових технологій.
 - 2.4. Упровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій.
 - 2.5. Участь у технологічному трансферті.

Як цільові рекомендовано використовувати не тільки запропоновані автором у статті [13] показники інноваційності, які розраховують на підставі інноваційної та фінансової звітності (а отже, їх облік має бути організований на підприємстві), а й будь-які інші показники, які відображають специфіку діяльності підприємства, його розміри, вид економічної діяльності, вік тощо, а й прагнення підприємства щодо свого інноваційного розвитку, обрано напрями та форми

здійснення інноваційної діяльності. Пропозиції щодо переліку таких показників містяться в чисельних працях українських та зарубіжних науковців, наприклад у статті [14]. Необхідною передумовою та вимогою для їх використання як цільових параметрів планування є організація управлінського обліку їх значень задля забезпечення можливості моніторингу досягнення планових показників у процесі моніторингу та контролю за виконанням планів.

Таким чином, визначаючи цільові параметри свого інноваційного розвитку, підприємства мають урахувувати міжнародний досвід оцінювання інноваційності, який узагальнено в переліку показників, розміщених до складу визначених міжнародних систем оцінювання інноваційності, зокрема Глобального індексу інноваційності (*GII*) та Європейського інноваційного табло (*SII*); орієнтуватися на значення цих показників, досягнутих провідними країнами Європи та світу.

Водночас на підприємствах доцільно формувати внутрішні цільові системи інноваційності як невід'ємну складову частину планів (стратегій, тактик, програм) інноваційного розвитку. Формування власної цільової системи інноваційності є креативним процесом, оскільки вона має містити в собі не тільки публічні показники, передбачені фінансовою та інноваційною звітністю, а й внутрішні індикатори інноваційних процесів, які обумовлено специфікою діяльності підприємства, формами та очікуваними результатами інноваційного розвитку. Запропоновано дворівневу декомпозицію цільових показників інноваційності: 1) передумови інноваційного розвитку: формування об'єктів інтелектуальної власності; співпраця з освітньо-науковим та підприємницьким сектором; інформаційно-кадрова готовність підприємства до впровадження інновацій; фінансово-інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку; 2) результати (вияви) інноваційності: інноваційна активність підприємства; виведення на ринок інноваційних продуктів; упровадження нової техніки та передових технологій; упровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій; участь у технологічному трансферті.

Запропоновані підходи має бути покладено в основу розроблення на державному рівні Методичних рекомендацій для суб'єктів господарювання щодо планування їх інноваційного розвитку, а також рекомендовано для використання на підприємствах.

Література: 1. Chesbrough H. W. Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology / H. W. Chesbrough. – Cambridge, MA : Harvard Business School Publishing, 2003. – 227 p. 2. Shaping the future of open innovation: a practical guide for life science organisations / R. Pigott, R. Barker, T. Kaan et al. – London : s. n., 2014. – 55 p. 3. Bogers M. A functional perspective on learning and innovation: investigating the organization of absorptive capacity / M. Bogers, S. Lhuillery // *Industry and Innovation*. – 2011. – No. 18 (6). – P. 581–610. 4. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А. В. Гриньов. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 304 с. 5. Меркулов М. М. Науково-технологічний розвиток і управління інноваціями / М. М. Меркулов. – Одеса : Фенікс, 2008. – 344 с. 6. Шипуліна Ю. С. Розвиток теоретико-методологічних засад переходу підприємств на інноваційний шлях розвитку / Ю. С. Шипуліна, С. М. Ілляшенко // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2011. – Т. 1, № 4. – С. 103–112. 7. Поляковська К. В. Інноваційний розвиток підприємства: сутність та особливості в сфері торгівлі / К. В. Поляковська // *Економіка розвитку*. – 2014. – № 3 (71). – С. 93–99.

8. Стратегія сталого розвитку "Україна-2020" : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. 9. Global Innovation Index 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>. 10. Innovation Union Scoreboard 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/innovation-scoreboard/index_en.htm. 11. Про затвердження Методики приведення механізму аналітично-статистичного спостереження стану інноваційного розвитку економіки у відповідність із стандартами Організації економічного співробітництва і розвитку та ЄС : Наказ Міністерства економіки України від 19.02.2010 р. № 160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME100122.html. 12. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний щорічник. – К., 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 13. Лігоненко Л. О. Методологія та інструментарій оцінювання інноваційності підприємства / Л. О. Лігоненко // Маркетинг та менеджмент інновацій. – 2015. – № 3. – С. 12–26. 14. Рудь Н. Т. Нові методичні підходи до аналізу інноваційного потенціалу підприємства / Н. Т. Рудь // Економічний форум. – 2015. – № 3. – С. 323–331.

References: 1. Chesbrough H. W. Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology / H. W. Chesbrough. – Cambridge, MA : Harvard Business School Publishing, 2003. – 227 p. 2. Shaping the future of open innovation: a practical guide for life science organisations / R. Pigott, R. Barker, T. Kaan et al. – London : s. n., 2014. – 55 p. 3. Bogers, M. A functional perspective on learning and innovation: investigating the organization of absorptive capacity / M. Bogers, S. Lhuillery // Industry and Innovation. – 2011. – No. 18 (6). – P. 581–610. 4. Hrynov A. V. Innovatsiyni rozvytok promyslovykh pidpriemstv: kontseptsii, metodolohiia, stratehichne upravlinnia / A. V. Hrynov. – Kh. : INZhEK, 2003. – 304 p. 5. Merkulov M. M. Naukovo-tehnolohichni rozvytok i upravlinnia innovatsiiny / M. M. Merkulov. – Odesa : Feniks, 2008. – 344 p. 6. Shypulina Yu. S. Rozvytok teoretyko-metodolohichnykh zasad perekhodu pidpriemstv na innovatsiyni shliakh rozvytku [The development of theoretical and methodological bases of enterprises transition to an innovative path of development] / Yu. S. Shypulina, S. M. Illiashenko // Marketynh i menedzhment innovatsii. – 2011. – Vol. 1, No. 4. – P. 103–112. 7. Poliaskovska K. V. Innovatsiyni rozvytok pidpriemstva: sutnist ta osoblyvosti v sferi torhivli [Innovative development of the enterprise: the nature and characteristics in trade] / K. V. Poliaskovska // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 3 (71). – P. 93–99. 8. Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina-2020" : Ukaz Presydynta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku

No. 5/2015 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. 9. Global Innovation Index 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2014>. 10. Innovation Union Scoreboard 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/innovation-scoreboard/index_en.htm. 11. Pro zatverdzhennia Metodyky pryvedennia mekhanizmu analitychno-statystychnoho sposterezhennia stanu innovatsiynoho rozvytku ekonomiky u vidpovidnist iz standartamy Orhanizatsii ekonomichnogo spivrobitnytstva i rozvytku ta YeS : Nakaz Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 19.02.2010 r. No. 160 [Electronic resource]. – Access mode : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME100122.html. 12. Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini : statystychnyi schorichnyk. – K., 2014. – [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 13. Ligonenko L. O. *Metodolohiia ta instrumentarii otsiniuvannia innovatsiynosti pidpriemstva* [Methodology and tools for assessment of enterprise innovation] / L. O. Ligonenko // *Marketynh ta menedzhment innovatsii*. – 2015. – No. 3. – P. 12–26. 14. Rud N. T. *Novi metodychni pidkhody do analizu innovatsiynoho potentsialu pidpriemstva* [New methodological approaches to the analysis of the innovation potential of a company] / N. T. Rud // *Ekonomichnyi forum*. – 2015. – No. 3. – P. 323–331.

Інформація про автора

Лігоненко Лариса Олександрівна – докт. екон. наук, професор кафедри менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, м. Київ, Україна, 02000, e-mail: larisa.ligonenko@gmail.com).

Інформация об авторе

Лігоненко Лариса Александровна – докт. екон. наук, професор кафедри менеджменту Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана (просп. Победы, 54/1, г. Киев, Украина, 02000, e-mail: larisa.ligonenko@gmail.com).

Information about the author

L. Ligonenko – Doctor of Sciences in Economics, Professor of the Department of Management of Vadym Hetman Kyiv National Economic University (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, Ukraine, 02000, e-mail: larisa.ligonenko@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
11.09.2015 р.*